Mentimeter

Transitievisie Warmte 2.0

Contouren en dialoog om te komen tot definitieve versie

www.menti.com – 3579 6989

Inhoud

- Resumé opgehaalde informatie, stakeholders en bewoners enquête
- Bepalen van prioriteit en planning
- Hoe pakken we de opgave aan
- Regierol gemeente
  - Samenwerken & afstemmen partners intern & extern
  - Voorbeeldrol gemeente – gemeentelijk vastgoed
  - Invullen regierol in buurten
  - Formatie en beschikbare capaciteit verduurzamen
- Samenwerken met de buurt
- Oplossen van belemmeringen
- Planning vaststelling TVW

De opgaven warmtetransitie

- Gemeente geeft goede voorbeeld → klimaatakkoord
- Gemeente heeft de regie → opgave aardgasvrij

- Landelijk streven 20% CO2 reductie aardgas 2030
- Beleidsprogramma verduurzaming gebouwde omgeving
  - Uitfaseren energielabel e, f, g bij woningen
    - Woningcorporaties al voor eind 2028
  - Structurele aanpak energiearmoede
  - Opgave gemeentelijk Vastgoed
    - Aanpak maatschappelijk vastgoed
      - renovatieverplichting: jaarlijks ten minste 3% renoveren en zo goed als energieneutraal maken
      - 80% daken voorzien van zonnepanelen in 2030
    - Aanpak utiliteitsgebouwen
      - Verplichting minimaal Label C
      - Energiebesparingsplicht

Mentimeter

Resumé stakeholders

Wat gaan we doen

- Starten met (vergaand) isoleren en besparen
- Individuele oplossing heeft de voorkeur
- Collectieve oplossing beperkte potentie

- Behoefte aan integraal aanpakken van buurten – samenwerking met de buurt
- Voortgang is aandachtspunt

Hoe prioriteren we

- Opgaven combineren
  - Uitfaserenenergielabel e, f, g
  - Structurele aanpak energiearmoede
  - Opgave woningcorporaties (Uitfaserenenergielabel e, f, g voor eind 2028)
- Waar is reconstructie/ aanpak openbare ruimte voorzien / sanering gas
- Zijn er knelpunten klimaatadaptatie die moeten worden aangepakt
- Aanwezigheid van corporatiebezit of gemeentelijk vastgoed
- Waar kan de leefbaarheid van de buurt worden verbeterd

Mentimeter

Resultaten bewoners enquête

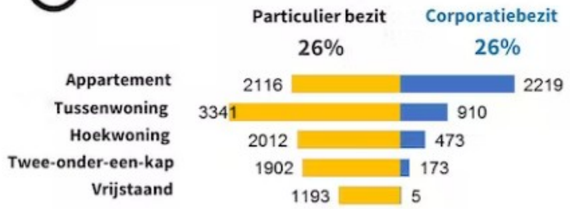
- 56% wil energiezuiniger woning
  1. 89% Lagere energierekening
  2. 64% Milieu
  3. 55% Wooncomfort
- Belemmeringen
  1. 36% Heb geen geld voor verduurzaming
  2. 35% Te duur
  3. 34% Twijfel of de kosten opwegen tegen de besparingen
- Betrokkenheid buurt (UP)
  1. 79% Ik wil geïnformeerd worden
  2. 43% Ik wil mijn mening kunnen geven
  3. 24% Ik wil actief meedenken of meedoen samen met de gemeente
- Waar starten
  1. 68% Buurten met woningen met laag energielabel
  2. 57% Buurten met mensen die moeilijk rondkomen
  3. 45% Buurten met huizen die snel/eenvoudig aangepast kunnen worden
- De oplossing
  1. 17% wil collectief warmtenet
  2. 30% wil een airco, 32% heeft deze al
  3. 28% wil WP, 24% wil hybride WP
- Rol gemeente in energiezuinig maken woning
  - 63% Wil geïnformeerd worden over financiële mogelijkheden
  - 44% Wil informatie over stappen voor eigen woning
  - 38% Wil dat de gemeente maatregelen aanbiedt
  - 37% Wil dat de gemeente helpt bij het vinden van aanbod en financiering

Opgave Brunssum

De Woningvoorraad
14.344

Gemiddelde WOZ-waarde
€ 146.000

Verdeling woningtype

Verdeling bouwperiode

Elektriciteits- en gasverbruik

Aanwezige Utiliteitsbouw

Sociale kenmerken

Aantal huishoudens: 13.634

Aantal inwoners: 28.103

Gemiddelde inkomen:

Gemeente: € 23.000 **Nederland:** € 25.700

Verdeling inkomensniveau per huishouden:

Aantal huishoudens met risico op energiearmoede: 5.279
Aantal woningen met energielabel DEFG: 6.478
Aantal gemeentelijke panden energielabel EFG: 22

Data 2018-2022
Bron: wijkpaspoort

Prioriteit bepalen
Weging van de criteria

EFG energielabel

- Waar is de opgave het grootste
- Buurten met de meeste EFG labels
- Factor 1

Betaalbaarheid energierekening

- Waar is het knelpunt het grootste
- Hoogste aantal huishoudens
- Factor 2

De som van beide scores bepaalt de prioriteit

- 10 buurten (+/- 5.600 woningen) > 100 punten
- 9 buurten (+/- 4.500 woningen) > 90 < 100 punten

- **42% van de buurten zijn prioritair**

Prioriteit bepalen
Weging van de criteria

***Let op!** Dit is <u>niet</u> de definitieve volgorde/ planning*

EFG energielabel

Buurtnaam	Uitfaseren voor 2030	EFG
Brunssum3	**> 200 hh**	**> 50%**
Langenberg	554	85%
Treebeek-Noord	471	69%
De Eggen	451	58%
Schuttersveld	361	69%
Kruisberg	345	58%
De Struiken	308	54%
Haansberg	301	72%
Rozengaard	300	46%
Treebeek-Zuid	257	29%
Het Heufken	231	58%
Oeloven	181	48%
Op den Haan	147	41%
Kerkeveld	144	66%
Op de Vaard	118	44%
Rumpener Beemden	114	19%
Hofpoel	91	16%
Achter de Put	58	27%
Op de Vos	57	9%

Betaalbaarheid energierekening

Buurtnaam	Kans energie armoede / aantal HH	% HH met kans op energie armoede
Brunssum3	**> 200 hh.**	**> 50% 11**
De Eggen	566	73%
Lemmender	381	51%
Treebeek-Zuid	370	41%
Langenberg	361	56%
Rozengaard	342	52%
Schuttersveld	334	63%
De Streek	258	55%
De Struiken	251	44%
Op den Haan	249	69%
Haansberg	239	57%
Het Heufken	228	57%
Kruisberg	218	37%
Treebeek-Noord	178	26%
Centrum	173	37%
Hofpoel	164	28%
Op de Vos	129	20%
Rumpener Beemden	100	17%
Kerkeveld	98	45%
Oeloven	94	25%

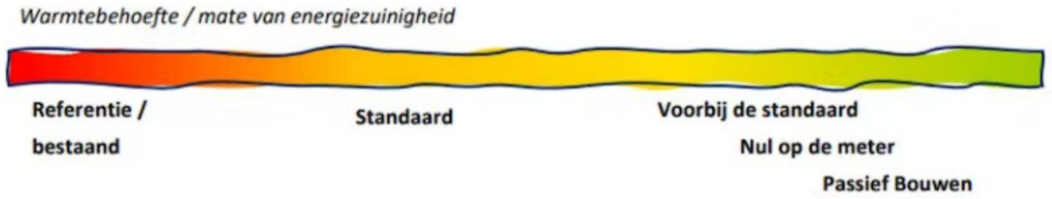
Volgorde bepalen prioriteitsbuurten – opstellen planning

- De volgorde voor de planning wordt bepaald op basis van:
  - Score prioriteit
  - Koppeling relevante gebiedsontwikkelingen
  - Planning aanpak woningen woningcorporaties
  - Planning aanpak openbare ruimte (reconstructie werkzaamheden)
  - Planning werkzaamheden Enexis

- Planningen optimaal af te stemmen → definitieve volgorde bepalen.
- Planning en volgorde wordt vastgesteld tot 2050
  - TVW 2.0 wordt voor 5 jaar vastgesteld
    - Tot 2030 hoge mate van zekerheid
    - Na 2030 minder zekerheden
      - Kunnen wijzigingen optreden i.v.m. andere ontwikkelingen

Stap 1 energie besparen

De isolatie opgave

Standaard

- Beperkt isoleren (binnen casco)
  - Voor-oorlogs minder isoleren dan na oorlogs
  - Voor-oorlogs niet geschikt voor lage temp. oplossing
- Beperkte oplossing voor energiearmoede (= isolatiearmoede)
- Beperkte energiebesparing – netwerk impact & energiekosten
- Geschikt voor verwarmen op 50-70 graden afhankelijk van bouwjaar

Streefwaarden

- Vergaand isoleren (buiten casco)
- Geschikt voor lage temp. oplossing
- Vergaande energiebesparing – draagt echt bij aan aanpakken energiearmoede
- Lage vraag aan energie – netwerkimpact & energiekosten
- Geschikt voor verwarmen < 50 graden

Mag dit in beschermd stads- en dorpsgezicht?

Bron: Nieman

Mentimeter

De Standaard en geschiktheid alternatief

	Alternatief voor aardgas						
	Duurzaam gas	Warmtepomp		Warmtenet			
	HT	Nu (LT)	Toekomst	HT	MT	LT	(Z)LT
Temperatuurniveau	> 75 graden	30-55 graden	55-75 graden	> 75 gaden	55-75 graden	30-55 graden	< 30 graden
Onder de standaard	√	X	X	√	X	X	X
Vooroorlogse standaard	√	X	X	√	√	X	X
Naoorlogse standaard	√	√	√	√	√	√	X
Voorbij de standaard	√	√	√	√	√	√	√

Overige overwegingen ‘voorbij de standaard’

Mentimeter

Integraal verduurzamen?

In welke mate willen we deze opgaven integraal uitvoeren?

Opgaven

- Isoleren en besparen
  - Slim besparen
  - Mate van isoleren
- Opwek elektra
  - Daken benutten
- Duurzame warmte
  - aardgasvrij
- Duurzame koeling
  - Comfort en energiebesparing

Met aandacht voor

- Klimaatadaptatie
- Gezonde materialen – gezond binnenklimaat
- Veiligheid
- Geluidsoverlast inperken
- Natuurinclusief (soortenmanagement)
- Circulair

Stap 2 warmte duurzaam opwekken

De voor- en nadelen van de oplossingen

Collectief

- Iedereen moet meedoen voor haalbaarheid
- Ingrijpend en langdurig proces
- Nieuwe spelregels / regierol invullen
  - Publiek eigendom netwerk
  - Mogelijke rol voor gemeente (n.t.b.)
- Minder elektriciteit nodig
- Minder geluidoverlast
- Kosten primair aanleg netwerk (MT/HT)

Individueel

- Iedereen kan al stappen gaan zetten, ook als je buurt nog niet aan de beurt is
  - Ook kleine collectieven
- Aardgasvrij of hybride oplossing
  - Waar kiezen we wanneer voor
- Veel keuzevrijheid
  - Installatie, energieleverancier
- Veel pieken elektriciteit – netwerk kan dit nog nergens aan
  - Toename trafo's en andere voorzieningen in de buurt
- Toename klachten geluidsoverlast
- Kosten primair gebouwgebonden

Stap 2 warmte duurzaam opwekken

Welke alternatieven in Brunssum

Collectief

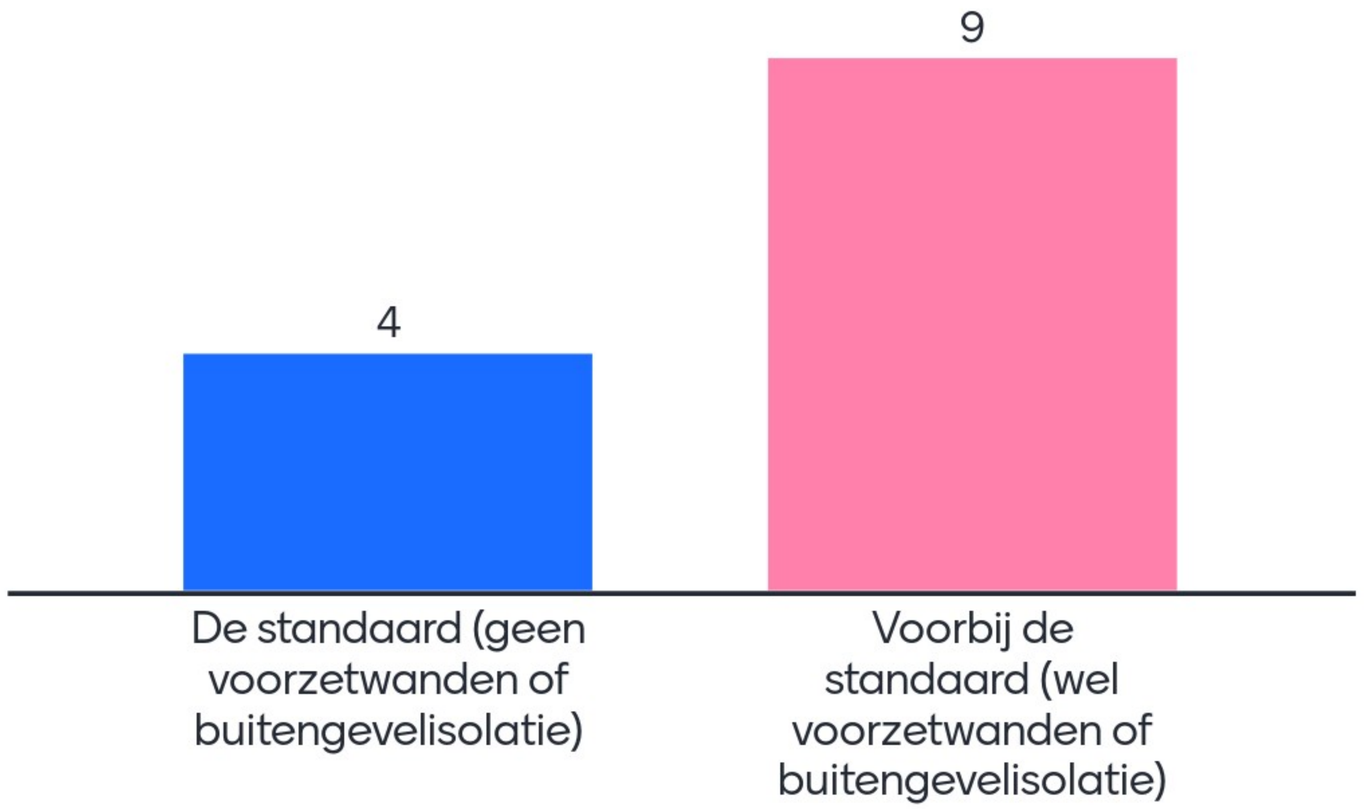
- Verdiepend onderzoek lokaal net met aquathermie financieel niet haalbaar
- Ontwikkeling Warmtenet Zuid Limburg
  - Potentie lang termijn
  - Onzeker of het beschikbaar kan komen voor Brunssum

Individueel

- Brunssum breed
- Ook kleinschalige collectieven
  - Warmtepompen voor appartementencomplex

Mate van isolatie vooroorlogs

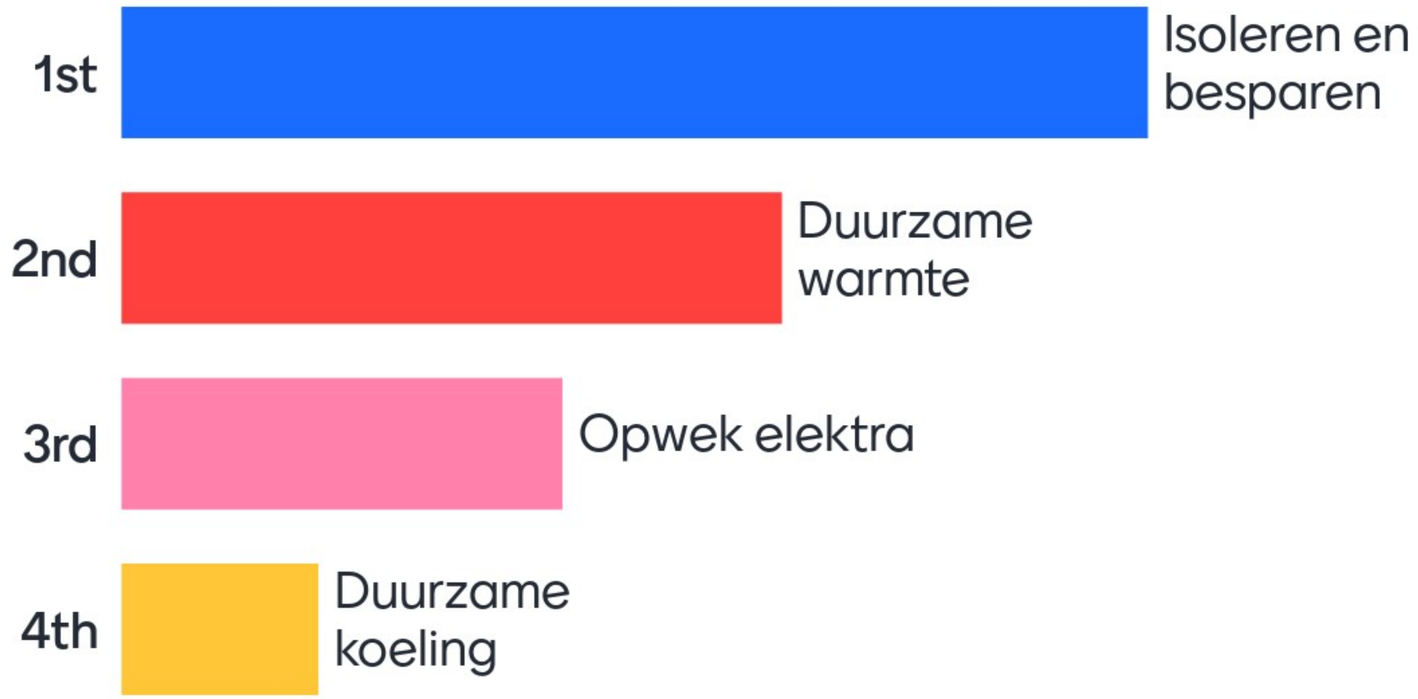
Mentimeter

13

Wat heeft prioriteit

Mentimeter

12

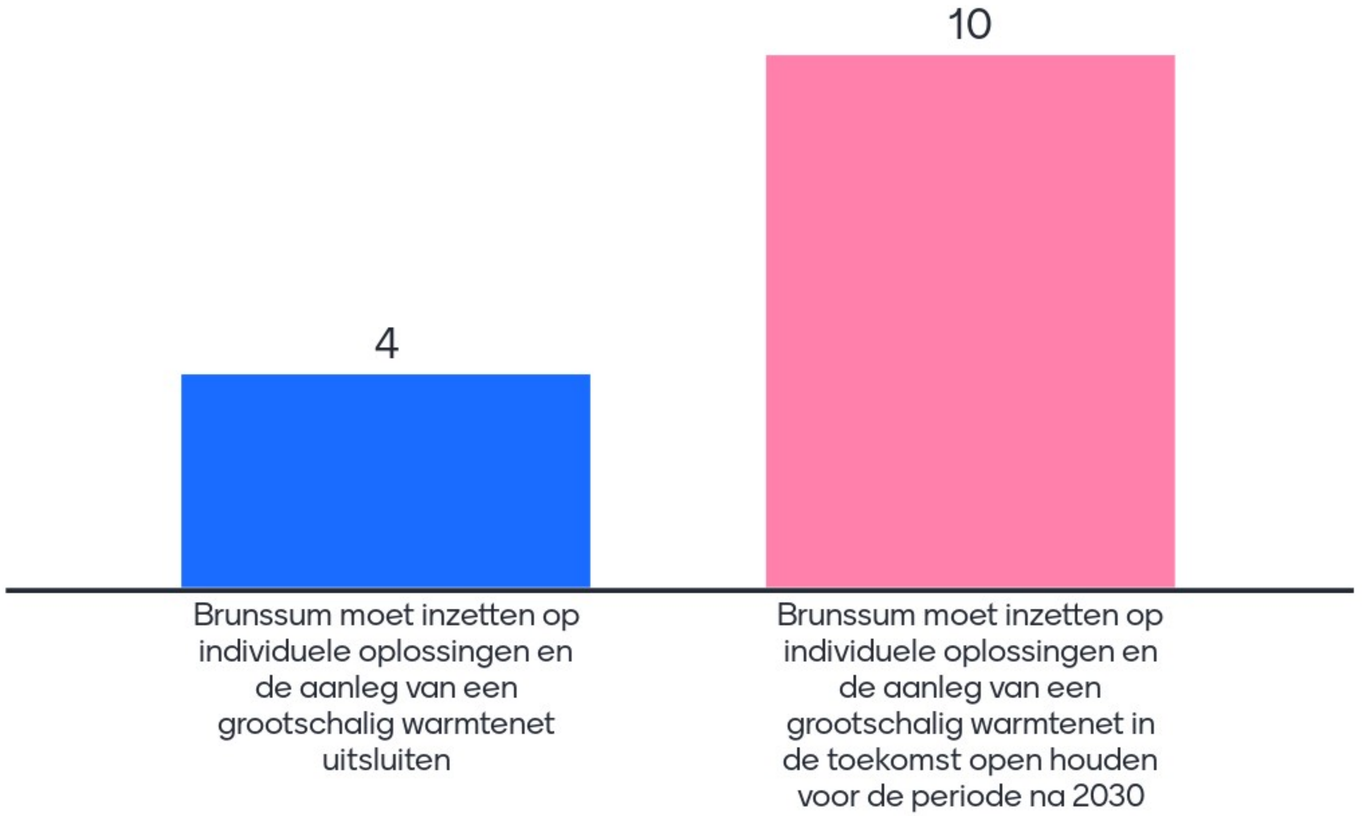
Hoe integraal pakken we het aan

Mentimeter

De aanleg van een warmtenet

Mentimeter

14

Mentimeter

Koers prioriteitsbuurten

aanpak, planning en tempo en invullen regierol

Meer bereiken dan aanpak woningen? Dan buurt programma + team nodig!

Aanpak, planning en tempo

1. Isolatie aanpak
   - Woningen toekomstbestendig - geschikt lage temperatuur
   - Energiezuinige woningen
2. Installatie aanpak
   - Aardgasvrij-ready
   - Aardgasvrij

Impact energierekening, hitte en koeling?

Invullen regierol

- Koppelkansen bij woning aanpak - bewoners
  - Levensloopbestendigheid
  - Aandacht woonwensen bewoners
- Koppelkansen in proces aanpak buurt- gemeente
  - Sociale cohesie
  - Armoede & arbeidsparticipatie
  - Veiligheid, overlast & ondermijning
  - Gezondheid en welzijn
- Integraal verduurzamen
  - Klimaatadaptief en natuur inclusief
    - Koeling, zonwering, water, vergroenen enz.
  - Gezondheid en circulariteit
    - Materiaalgebruik
  - Elektriciteit

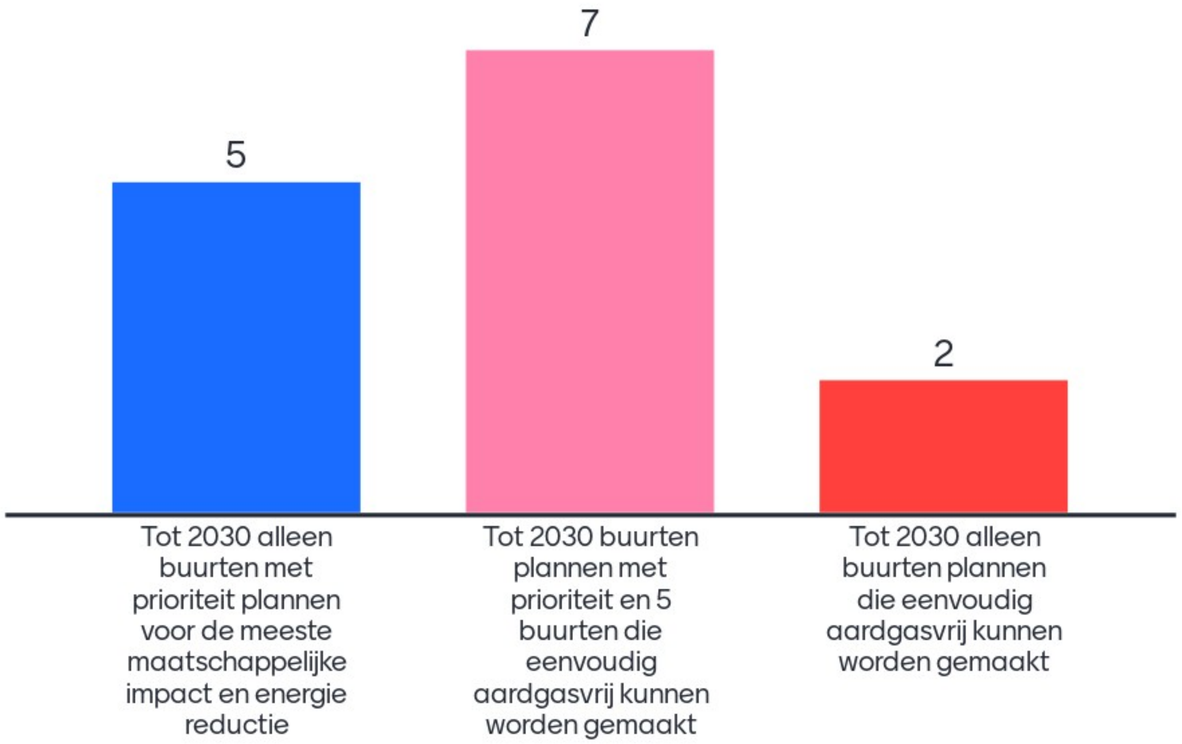
Tempo aanpak buurten

Tempo

- Tot 2030
  - Starten 2 buurten/ jaar
  - Nog 1 nieuwe buurt in 2023
- Vanaf 2030
  - Starten met 3 buurten per jaar

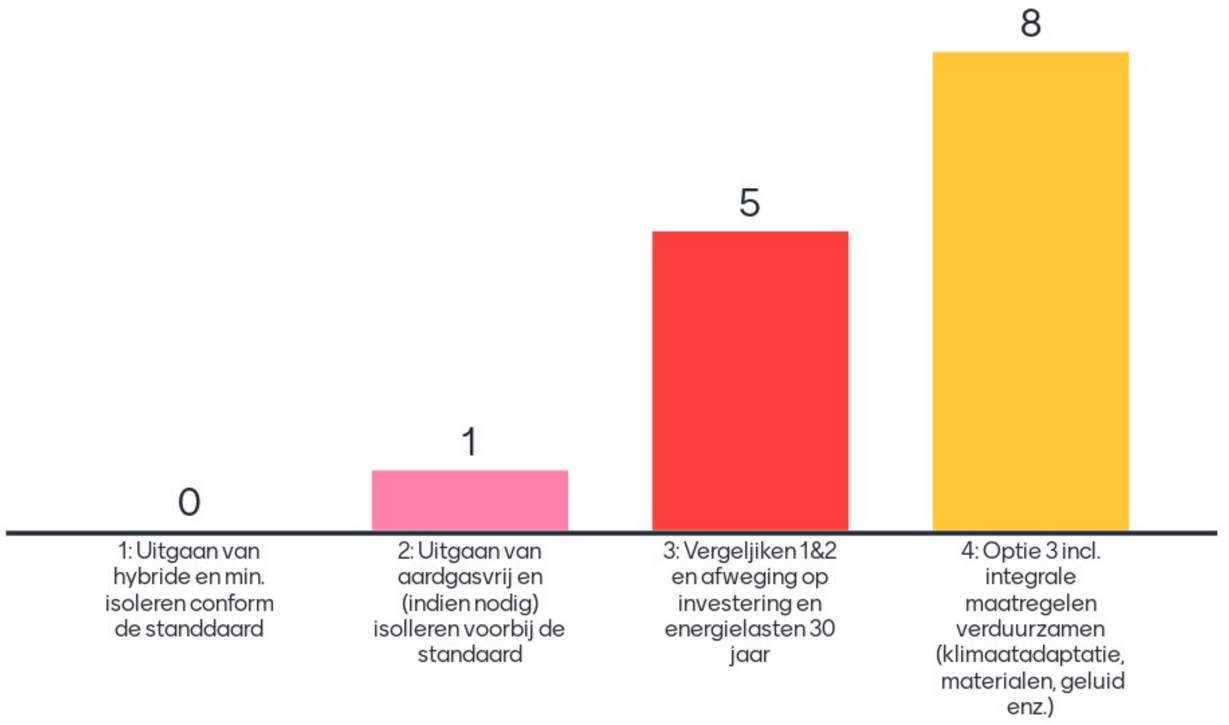
Vorm geven planning - 2 buurten per jaar tot 2030

Mentimeter

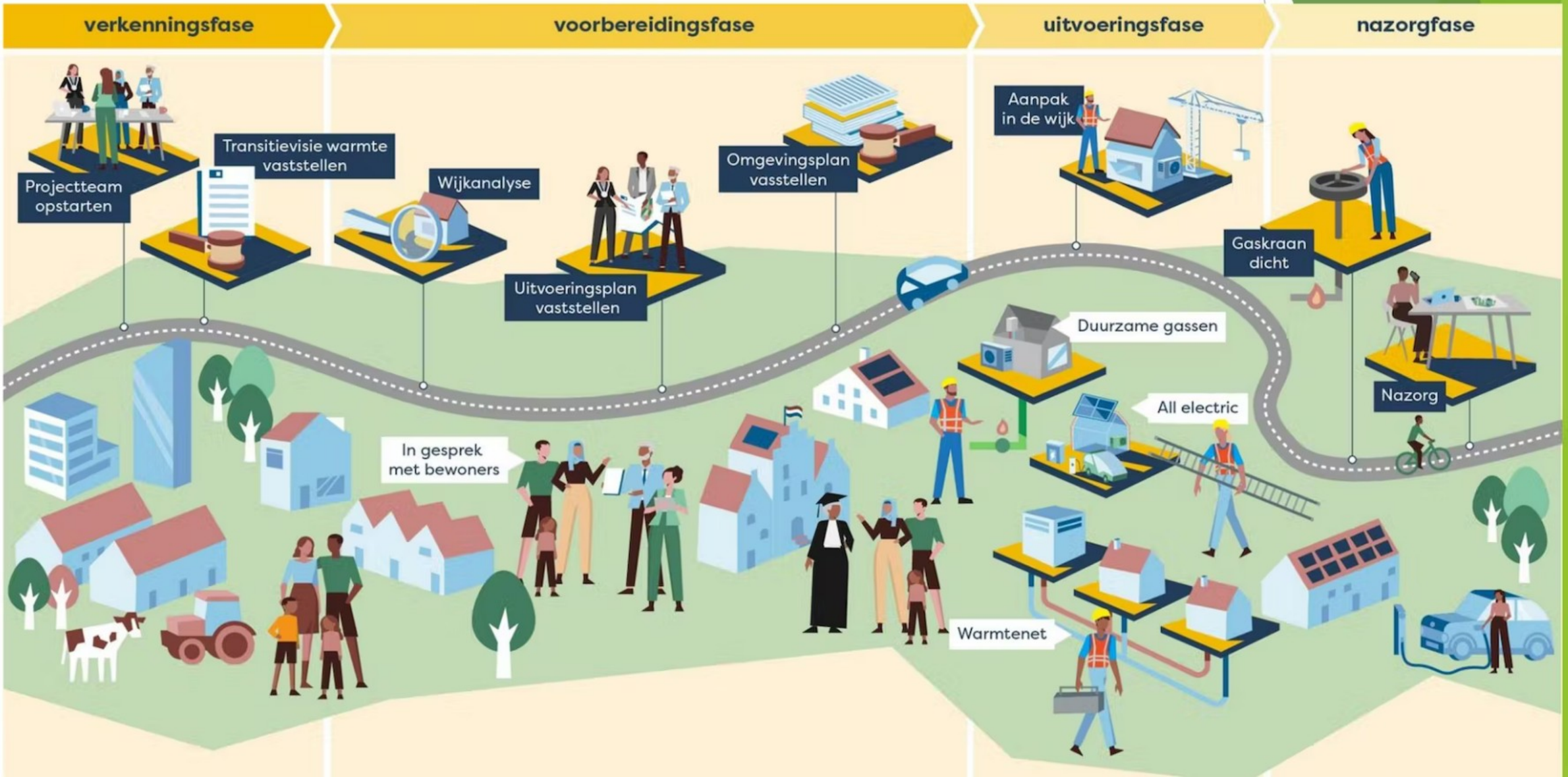
Doorkijk 2030 - startbuurten alleen een individuele oplossing mogelijk

Mentimeter

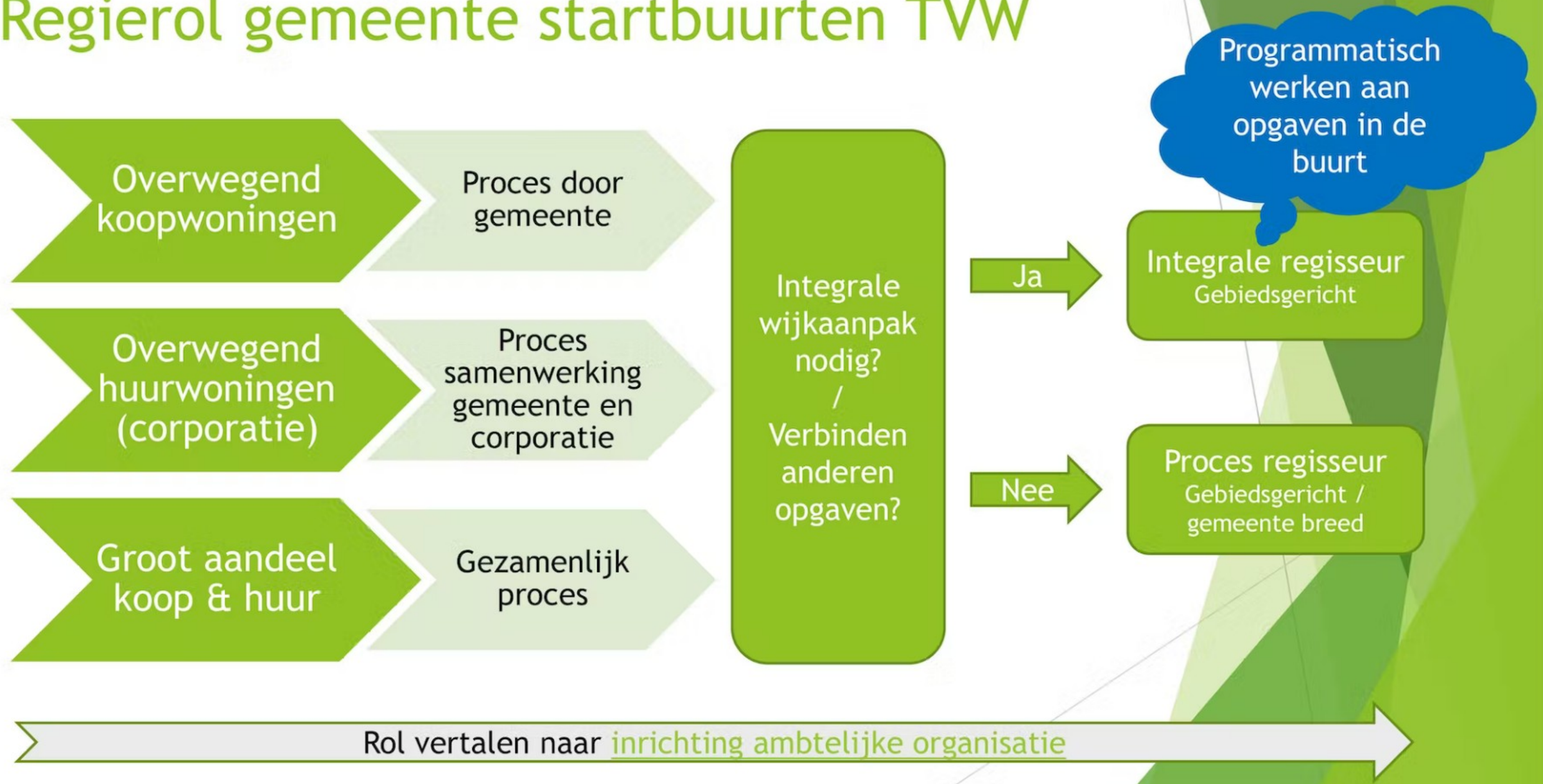

14

Wat gaan we doen: Samenwerking in de buurt

Regierol gemeente startbuurten TVW

Wat gaan we doen: Samenwerking met partners

Programmatisch samenwerken?

- Interne organisatie -planningen
  - Samenhang tussen opgaven van afdelingen
  - Regierol gemeente
  - Organiseren voldoende formatie!
- Externe stakeholders -planningen
  - Samenhang tussen opgaven en planningen monitoren en tijdig afspraken maken
- Belang en noodzaak van samenwerken
  - Beperken maatschappelijke kosten & kapitaalvernietiging
  - Maatschappelijke vraagstukken - fysieke leefomgeving
- Praktische zaken
  - Afstemming - voortgang planningen
  - Uitgangspunten samenwerking
  - Tijdig vastleggen afspraken tussen partners rondom verduurzamingsopgaven

Wat gaan we doen: Voorbeeldrol gemeente *aanpak gemeentelijk vastgoed*

Beleidsprogramma VDG

Kader Rijksoverheid

- Maatschappelijk vastgoed (p. 39)
  - Renovatieverplichting tenminste 3% renoveren naar energieneutraal
  - Min. 80% daken geschikte overheidsdaken voorzien van zonnepanelen in 2030
- Nieuwe normen utiliteiten juli 2023
- Verruiming energiebespaarplicht met hernieuwbare energie

Kansen

- Integraal verduurzamen
  - Energiezuinig
  - Klimaatadaptief & natuurinclusief
  - Circulaire en gezonde materialen
  - Aardgasvrij en energieneutraal
- Inspirerende voorbeelden voor bewoners
  - Normaliseren, zien, ervaren enz.
  - Ondersteunen communicatie, voorlichting en bewustwording
  - Leerobjecten onderwijs
  - (Werk)locatie voor buurtteams verduurzamen?

Kijk ook eens op https://www.rvo.nl/onderwerpen/verduurzaming-utiliteitsbouw/maatschappelijk-vastgoed/gemeentelijk

Mentimeter

Accommodatiebeleid

Vigerend accommodatiebeleid

- Nieuwe omstandigheden
  - Taakstelling Rijksoverheid
  - Voorbeeldrol klimaatakkoord
  - Verduurzamen vraagt zorgvuldige afweging
  - Afweging tussen investering en exploitatie op lange termijn
- Betaalbaar houden maatschappelijke voorzieningen voor gemeente en gebruikers
  - Lange termijn visie en koers noodzakelijk

Overwegingen

- Inventarisatie energielabel / verbruik
  - Energiezuinige en aardgasvrije gebouwen
- Bezettingsgraad
  - Optimale exploitatie voor nu en de toekomst
- Demografische ontwikkelingen gebruikers lange termijn
  - Bezetting en benutting in de toekomst
- Flexibiliteit & aanpasbaarheid
  - Technisch en geschikt voor de gebruiksfuncties
  - Multifunctioneel gebruik en toekomstbestendigheid
- Courantheid gebouw en locatie

Vevolgstappen gemeentelijk vastgoed

Visie en koers

- Uitwerken accommodatiebeleid
- Zwembad businesscase
- Gebouwen in de proeftuin
- Enz.

Uitvoering

- Op basis actueel beleid
  - Uitvoeringsplan
  - Planning gebouwen
    - Wat gaan we er mee doen
  - Visie en aanpak gebouwen
  - Raming middelen ?

Impact formatie uitvoering TVW
wat weten we al (indicatief)

Opstellen UP per buurt

- ROB: 1,2 FTE/ jaar
- Max 2 jaar

Uitvoeren UP per buurt

- ROB: 2 FTE/ jaar
- Max 8 jaar (Wgiw)

Beleidsmedewerker duurzaamheid (warmtetransitie) - 1 FTE/ jaar structureel

- Monitoring en herijking TVW
- Vertegenwoordiging regionale werkgroepen (Parkstad, WZL)
- Uitwerken en implementeren aanpakken (bijv. regionaal isolatie- verduurzamingsprogramma)

Gemeentelijk vastgoed - 0,5 FTE 2024 t/m 2026

Aansluiting fasering aanpak gemeentelijk vastgoed!

- Bewaken, monitoring en regisseren opgaven

Vervolgproces gemeente

- TVW 2.0
  - Input verwerken en afronden analyses
  - Schrijven TVW 2.0
    - Inhoud, opmaak, bijlagen enz.
  - Webinars inwoners door WoonWijzerWinkel
- Isolatie- verduurzamingprogramma
  - Verder uitwerken inhoud
  - Aanvraag middelen NIP
  - Uitwerken organisatie
- Aanvraag middelen formatie klimaatakkoord
  - Brief uitvoeringsmiddelen
  - Aanvraag middelen KE-beleid
- Planning besluitvorming TVW 2.0, isolatieprogramma en formatievoorstel
  - Besluitvorming B&W 6-6-2023 → TVW 2.0 6 weken ter inzage
  - Informatiemoment bewoners
  - Kennisgeving TVW 2.0 gemeenteraad → bezwaren en bedenkingen
  - Verwerken ingekomen bezwaren en opwerken definitieve versie
  - Besluitvorming B&W & gemeenteraad Q3/Q4
- Na besluitvorming
  - Communicatie richting bewoners algemeen en specifiek in de startbuurten i.k.v. TVW 2.0
  - Organiseren randvoorwaarden opstarten proces
  - Opstarten proces opstellen uitvoeringsplan conform planning TVW 2.0

Belemmeringen en zorgen uitvoering TVW 2.0

Stakeholders

- Kwaliteitskader verduurzaming
  - Wat kan wel/ niet.
    - Regie houden op leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit
    - Materiaal, kleur, geluidsoverlast
    - Bijv. mogelijkheden buitengevelisolatie
  - Leges, vergunningverlening, welstand enz.
- Gebrek aan heldere visie en sturing op verduurzamen
  - Wat wil Brunssum?
  - Op welke waarde en kwaliteit stuurt Brunssum?
- Voldoende commitment en inzet op de opgave
  - Formatie en middelen
  - Voorbeeldrol

Bewoners

- Ik heb er geen geld voor
- Ik vind het te duur
- Ik twijfel of de kosten opwegen tegen de besparingen
- Investeren en onzekerheden
  - Hoelang blijf ik er nog wonen
  - Stijgt mijn woning ook echt in waarde
- Gedoe, huis op de kop, zolder moet leeg enz.
- Ik heb gespaard voor bijv. een nieuwe keuken, zolder opknappen, enz.

Mentimeter

Hoe wegnemen belemmeringen?

Algemeen

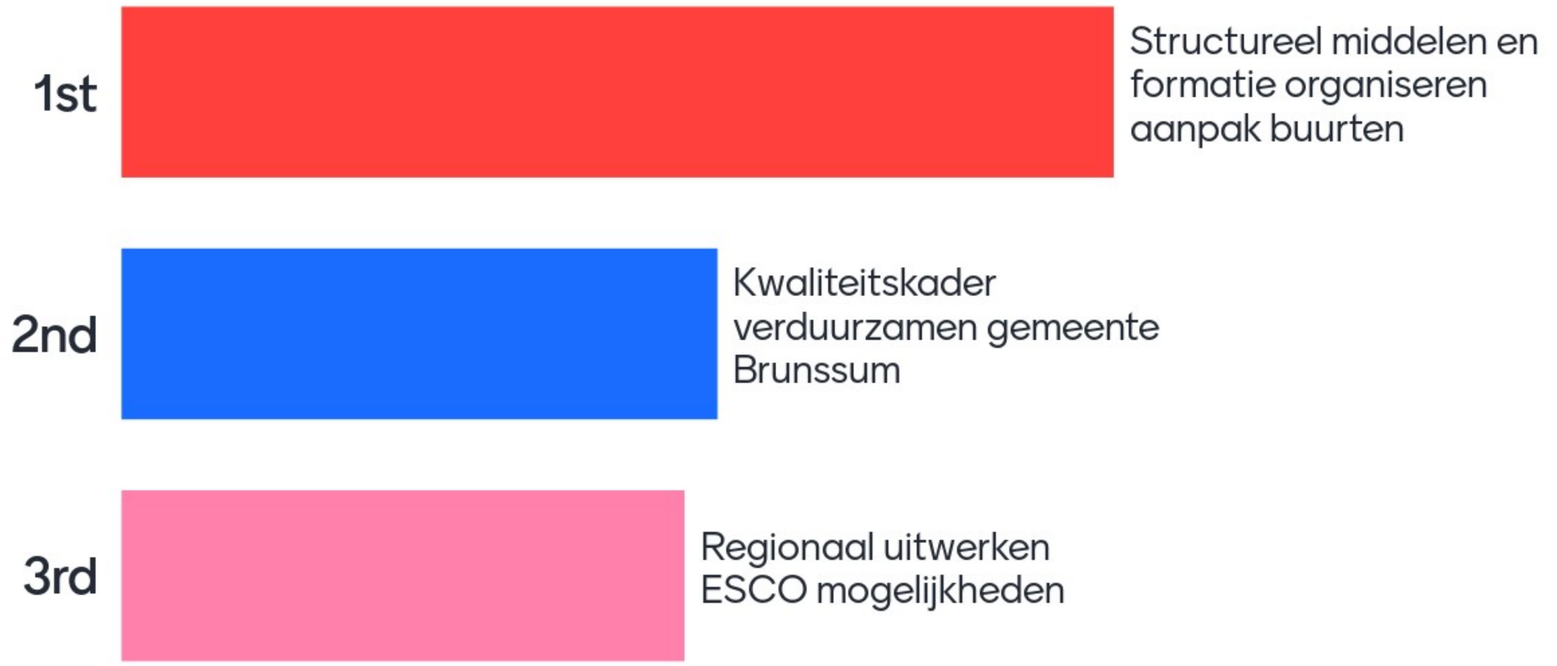
- Kwaliteitskader voor verduurzaming (vergunningen enz)
  - Kaders en richting geven aan de opgave
  - Huidige kader gemeentelijk vastgoed t.a.v. verduurzamingsopgave bijstellen
- Vaststellen beleid, organiseren van voldoende capaciteit en (proces)middelen
  - Vaststelling TVW 2.0
  - Vaststelling vastgoedbeleid en uitvoeringsplan
  - Voldoende uitvoeringscapaciteit en middelen
- Toekomst: Omgevingswet
  - Regels / vrijstellingen
  - Spelregels verduurzamen
  - Borgen opgaven

Financieel

- Rijk werkt aan gebouwgebonden financiering - langere termijn
- Uitwerken mogelijkheden publieke esco
  - Regionaal als alternatief voor bewoners
  - Alternatief voor ontbreken gebouw gebonden financiering
- Structureel middelen reserveren
  - Werkproces met bewoners
  - Onrendabele investeringen
  - Stimulering integrale verduurzaming in buurten (sturen op maatschappelijk rendement?)
- Voldoende formatie organiseren

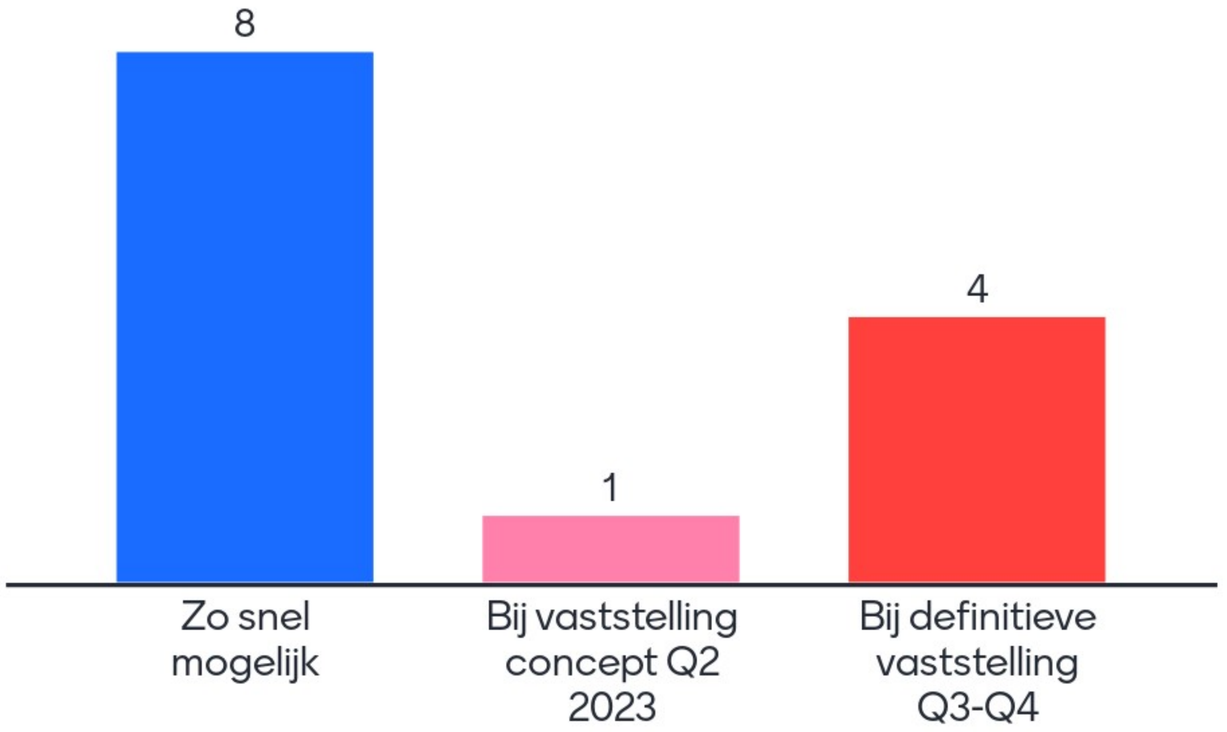
Welke belemmering heeft prioriteit

Mentimeter

Organisatie formatie uitvoering- wanneer starten met werving

Mentimeter

Wat vind u belangrijk om mee te nemen in de TVW 2.0

Mentimeter

Bewoners meenemen in proces

Bestuurlijke daadkracht

Burger meenemen op alle mogelijke manieren

Vooral de burger goed meenemen en blijven nemen op alle mogelijke manieren

Heldere visie

Betaalbaarheid, draagvlak, de zwaarste lasten voor de breedste schouders, publieke energievoorziening

Participatie

Zo vroeg mogelijk bewoners informeren.

De burgers ruimer enqueteren, zodat je een beter beeld krijgt dan die 15 %

11

Wat vind u belangrijk om mee te nemen in de TVW 2.0

Mentimeter

Burgers meenemen

Haastige spoed is zelden goed

Ontzorgen door de overheid van de energietransitie voor onze burgers

Draagvlak burger en dat is geen webinar etc en vooral luisteren Centraal blijft betaalbaarheid

Fantastisch programma. Heel veel mooie zaken gehoord en er is goed nagedacht over het verbinden van ook andere plannen. Complimenten

Constante communicatie met de burgers, korte lijnen. Constant werken aan bewustwording en draagvlak. Zo integraal mogelijk werken. Succes!

Participatie

Financiering door burger en gemeente: betaalbaar